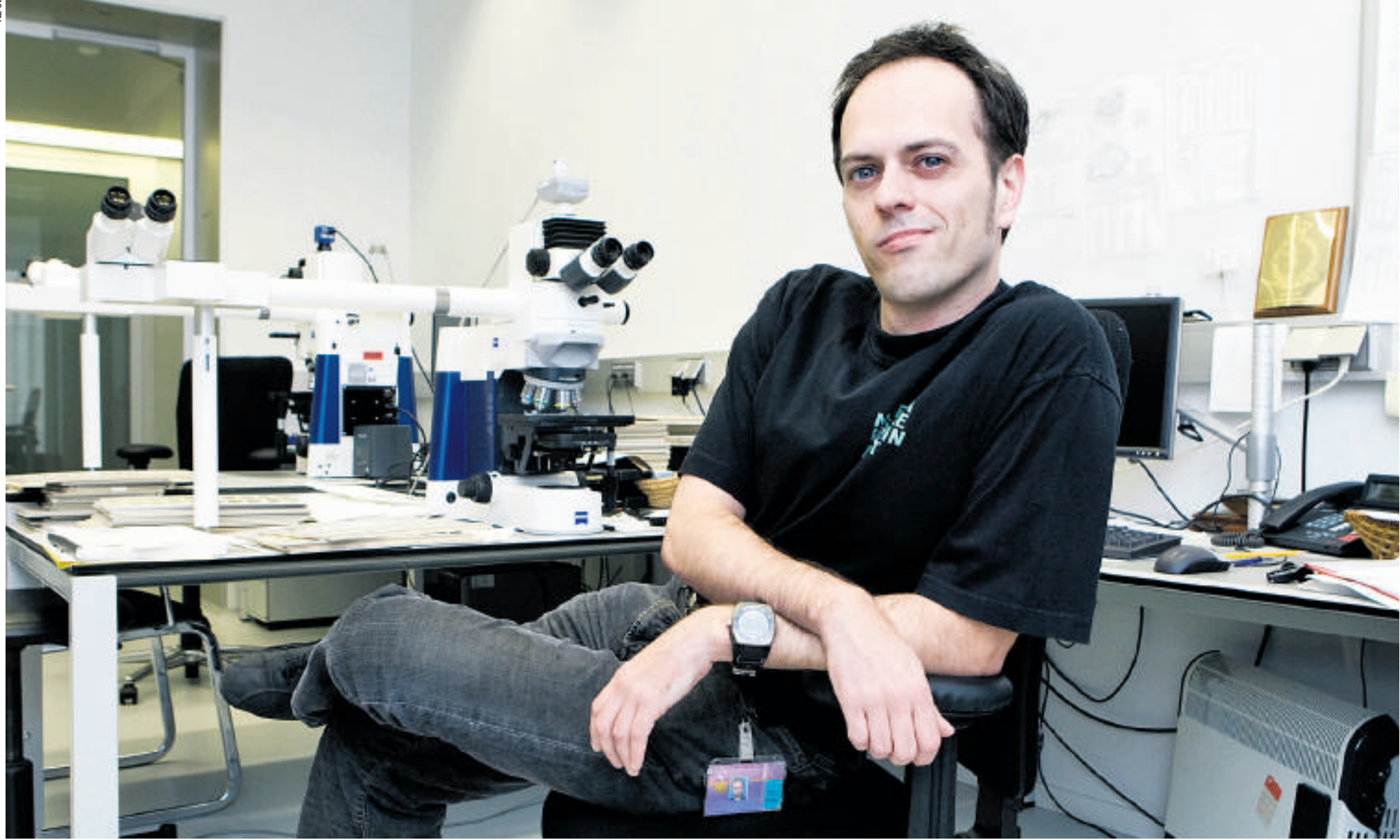

Het verhaal van patholoog Pieter Van Driessche (31) over het snijden in menselijke lichamen

‘Je krijgt een blik in de onderbuik van de maatschappij’ Foto Leo van Velzen

‘Overleden mensen zijn mijn patiënten’

En paar weken geleden kwam er een zaak binnen van twee echtelieden die tegelijk ziek geworden waren. Intoxicatie zei men, iets met gas. De vrouw was al overleden, haar lichaam kwam bij ons voor sectie. We vonden een heel andere doodsoorzaak: een hartaanval. Het laat zien hoe belangrijk het is voor een forensisch patholoog om niet mee te gaan met het verhaal dat je te horen krijgt, maar een open blik te houden. Want iedereen – de politie, het ziekenhuis – ging uit van vergiftiging.

Nog een voorbeeld: Buren horen een knal. Man wordt gevonden met doorboorde schedel, aan één kant roet. Klip en klaar: een schotverwonding. Maar het moordwapen bleek uiteindelijk een ijzeren kachelpook. Iedereen was op het verkeerde been gezet door die ‘knal’. Later bleek dat de buren gewoon luid gestommel hadden gehoord.

Het ergste wat je in ons beroep kan gebeuren, is beschuldigd te worden van tunnelvisie. Daarom willen mijn collega’s en ik – we zijn op het Nederlands Forensisch Instituut met zeven pathologen – sommige dingen niet vooraf weten. Of er een wapen gevonden is, bijvoorbeeld. Het risico bestaat dan dat je onbewust in je hoofd een verkeerde koppeling maakt, want het gevonden wapen hoeft niet per se het moordwapen te zijn.

Ons werk bestaat puur uit kijken wat er te zien is en vervolgens beoordelen wat er te concluderen valt op grond van die bevindingen. Daarna stoppen we. Wij bepalen niet of iemand een natuurlijke of een onnatuurlijke dood is gestorven. We zeggen ook niet: ‘het slachtoffer is gewurgd’, zelfs niet als de verdachte heeft verklaard dat hij zijn vrouw bij de keel gegrepen heeft en vermoord. We zeggen: ‘Er was sprake van samendrukkend geweld, zoals bijvoorbeeld bij wurging.’

Wij zijn dus geen misdadoplussers, wel speurders. Dat doet elke arts, speuren in en rond het lichaam. Ik voel me echt arts, hoe vreemd sommigen dat ook vinden. Ik doe geneeskundig werk, zij het op overleden mensen. Zij zijn mijn patiënten, het zijn individuen, hun lichaam is een deel van hun nalatenschap. Hoewel ik houd van een losse sfeer in de sectiezaal en er zeker weleens gelachen kan worden, accepteer ik geen onrespectvolle grappen over de overledene of de manier waarop hij gestorven is. De mensen die

hier werken weten dat, maar bijvoorbeeld beginnende rechercheurs van de politie moet ik er weleens op aanspreken. En als ze ons ‘slagers’ noemen, zeg ik: ‘Het lijkt misschien of we zomaar in vlees staan te snijden, maar we snijden in een mens. Daarmee betuigen we deze mens de laatste eer, door hem alle waarheid die hij nog in zich heeft te laten vertellen.’

Op mijn zeventiende twijfelde ik of ik beeldend kunstenaar of forensisch patholoog wilde worden. Het werd het laatste. De anatomie van het lichaam is mooi en interessant. De gedachte die je hebt als je de kast van je pc opent: ‘Wow, wat knap gemaakt.’ Als ik gedreven word door iets, zijn het de traditionele Verlichtingsidealen als eer en eerbareid, *fraternité, égalité, liberté*.

Als forensisch patholoog krijg je een blik in de onderbuik van de maatschappij. De gemiddelde mens is niet altijd aardig en vriendelijk, en regelmatig geneigd tot gewelddadige dingen. Maar ook voordat ik hier kwam werken, wist ik dat mensen elkaar gruwelijke dingen aandoen. *Homo homini lupus est*.

Daarvoor hoef ik maar naar mezelf te kijken, naar mijn eigen kleine zwakheden en jeugdzonden. Als puber heb ik op een dag tegen mezelf gezegd dat ik niet meer wilde liegen, en dat ik nooit zou stelen of mensen slaan. Sindsdien probeer ik zo kaarsrecht mogelijk te leven, zelfs geen klein leugentje te vertellen. Het is in mijn ogen de enige echt goede manier.

Het duurde een tijd voor ik die belofte enigszins kon waarmaken en het blijft nog altijd moeilijk. En dan kom ik nog uit een harmonieus gezin, waar geen ruzie was of geldnood. Dus als het voor mij al lastig kan zijn, is het niet zo vreemd dat het grootste deel van de mensheid moeite heeft met vredig samenleven. Met alle gevolgen van dien.

Onze afdeling verricht vier- tot vijfhonderd secties per jaar. Geschokt ben ik nooit door wat ik tegenkom. Ook op een plaats delict waar iemand een gewelddadige dood is gestorven, word ik nooit emotioneel. Als het me raakt, is het beroepsmatig: ‘Goh, bestaat dit ook?’ Die afstandelijkheid is functioneel, emoties vertroebelen je hersenwerking. Dagelijks zien wij in de sectiezaal de resultaten van onnadenkend, door emoties ingegeven drag.

De allereerste keer dat je in een lichaam snijdt, overschrijd je toch een bepaalde grens. Niet dat ik het akelig vond, maar ik besepte: ik ga nu in een menselijk individu snijden. Het hoort bij het werk van een arts, maar het is niet iets dat je zomaar in het ‘normale’ leven doet. Het went sowieso, maar misschien dat het gewenningsproces bij mij door mijn nuchterheid iets sneller verliep.

Tijdens mijn geneeskundestudie kregen we met een groepje van vijf man een gebalsemd lichaam toegewezen voor de dissectiepractica. We moesten het een jaar lang conserveren, onder andere door het nat en koel te houden en na elke sectie laag per laag uitgenomen weefsel zorgvuldig te verwijderen. Ik vond dat al snel heel gewoon, terwijl anderen er soms wat ongemakkelijk bij bleven.

Deze koelheid van mij betekent niet dat ik geen inlevingsvermogen heb. Ik kijk zonder weerzin naar de zwaarste horrorfilms, maar toen in *Once were warriors* het meisje Grace zich had opgehangen, had ik tranen in mijn ogen. Die film voert je mee. Als patholoog ben ik buitenstaander.

Zoals alle forensisch deskundigen, vermoed ik, interesseer ik me voor de marge van de samenleving. Ik vind het interessant om te weten welke bijzondere seksuele voorkeuren mensen kunnen hebben en wat voor soorten tatoeages en piercings en andere vormen van zelfverfraaiing en zelfverminking er allemaal bestaan. Niet om er zelf wat te mee doen, maar om in *touch* te zijn met de duistere kant van de maatschappij. Het is geen spektakelplezier of ramptoerisme, ik wil weten wat de grenzen zijn van wat normaal is. Want zelf vind ik bijna alles normaal. De enige morele grens is in mijn ogen wanneer de ander geen toestemming geeft, of gemanipuleerd wordt. Kinderen en zwakbegaafden horen daar sowieso toe. Maar of iemand thuis een vrouw heeft, een opblaaspop of een meloen met twee gaten, *I don’t care*. Ieder dertje zijn pleziertje. Niet dat ik nooit ergens van opkijk. Laatst las ik over mensen die opgewonden raken van Godzillafilms, dat vind ik dan toch even vreemd. Vreemd in de zin dat het nooit bij me opgekomen zou zijn.

Het hoort ook bij het werk om te weten wat er te koop is in de wereld. In de sectiezaal zijn

de lichamen altijd ontbloot, dus je ziet alle mogelijke tatoeages, piercings, scheerstijlen en haartooien. En al heeft het soms niets met de zaak te maken, uit respect voor de mensen die op tafel komen wil ik graag snappen wat ze daarmee uitdragen. Aangezien de overledenen die wij zien voor een groot deel uit het criminele milieu komen, zie je bepaalde dingen meer dan anders, zoals de letters A.C.A.B. Altijd handig te weten dat dat voor ‘*All cops are bastards*’ staat.

Ik vermoed dat jaarlijks honderden stergevallen onjuist verklaard worden. Dat hoeven niet noodzakelijk moorden te zijn, natuurlijk. Maar hoe vaak mishandeling bij leven al niet opgemerkt wordt...

Iets als vergiftiging is meestal nog minder zichtbaar. Persoonlijk ben ik ervoor dat iedereen die sterft een sectie krijgt, dat kan niet alleen forensische informatie opleveren, maar ook medische. Daarom vind ik het een jammerlijke zaak dat het aantal secties in ziekenhuizen minder en minder wordt. Artsen vinden het soms te belastend voor de nabestaanden. Maar een sectie is een leerzame extra controle: Klopte de diagnose wel? Had de patiënt misschien gereed kunnen worden? Ook voor de statistiek is het belangrijk. Zonder secties hebben we alleen statistieken van gestelde diagnoses, niet van bevestigde ziektes.

Aan de hand van secties kun je levende mensen helpen. Ik vertelde over de vrouw die overleden leek te zijn aan vergiftiging, maar een hartaanval gehad bleek te hebben. Toen we dat ontdekten, hebben we onmiddellijk het ziekenhuis gebeld waar haar man nog lag, naar men veronderstelde ook met vergiftigingsverschijnselen. De artsen daar hadden overigens kundig gehandeld, ze hadden – volgens de hun aangeboden informatie – het meest logische en meest levensbedreigende eerst proberen te behandelen. Maar wij konden nu zeggen: ‘Vergeet die intoxicatie. Kijk naar zijn hart.’ Want wat bleek, de gezondheidsproblemen van de man konden verklaard worden doordat hij óók een hartaanval had gehad, door de stress en de paniek nadat hij zijn vrouw in elkaar had zien zakken.’

Opgetekend door Brigit Kooijman